

Видає ключі молоді в Гановери.

В/шановному Земству Ф. Н. Наринця

ред. І. А. Сивач

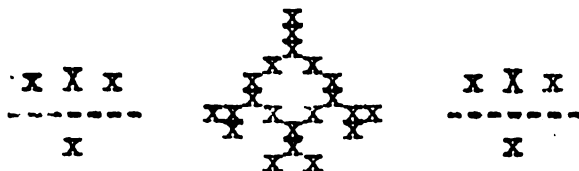
13. 5. 46.
Аугсбург.

2

К В І Т Е Н Ь 1946 р. Ч. 1.

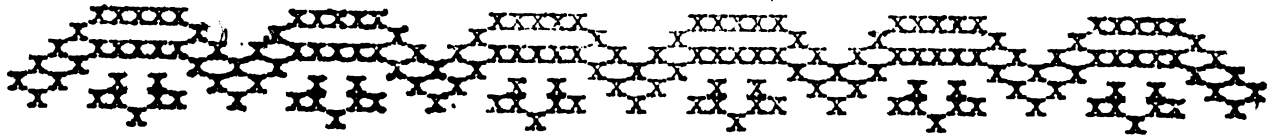
З м і с т :

1. Завдання нашої молоді. Ю. Терн.	1	ст.
2. Ми /поезія/. М. С.	5	"
3. Дорогу дужим /поезія/. П. Н. Криниця . . .	5	"
4. Симон Петлюра і його роля в боротьбі за українську державу. О. Д.	6	"
5. Навіки твій /поезія/. П. Кізко	10	"
6. Ударить грім... /поезія/. М. Щербак . . .	10	"
7. Лицар, що визволить Україну /легенда/ С-к Проскуренко	11	"
8. Тірольська бранка. Є. Гаран	12	"
9. Україна непоборна. П. Пеко	14	"
10. Мужність /поезія/. П. Кізко	17	"
11. Христос Воскрес! І. Г.	18	"
12. Чи знаєте ви овод. рідну літературу. . .	19	"
13. З гумору	20	"

Увага!

На ст. 14 в статті "Україна непоборна" перший рядок згоди надруковано: "15: листопада 1918 р.", треба читати "15. листопада 1878 р.", Просимо виправити помилку.

НАЙВИЩИЙ НАМ ПРИКАЗ.

Зродились ми великої години
З пожеж війни і полум'я вогнів,
Плакав нас біль по втраті України,
Кормив нас гнет і гнів на ворогів.

І ось ідем у бов життьовому -
Міцні, тверді, незломні мов граніт,
Бо плач не дав свободи ще нікому,
А хто борець, той здобував світ.

Не хочемо ні слави, ні заплати,
Заплатою нам радість боротьби:
Солодке нам у бов умирати,
Ніж в путах жити, мов німі раби.

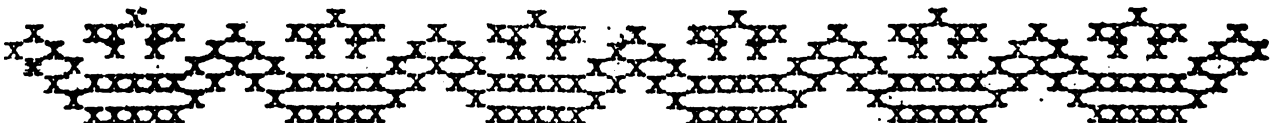
Доволі нам руїни і незгоди;
Не оміє брат на брата йти у бій!
Під палаючим прапором свободи
З'єднаєм весь народ великий свій.

Веде нас в бій борців упавших олава...
Для нас закон-найвищий то приказ:

СОВОРНА УКРАЇНСЬКАЯ ДЕРЖАВА

Міцна й одна від Сяну по Кавкас.

- "O" - !! - "O" -

ЗАВДАННЯ НАШОЇ МОЛОДІ.

Молодість! Це найкращий період життя як окремої людини, так і цілої громади - це рух вперед і запал. Молодь у житті суспільства чи нації завжди була активізуючим, революційним чинником і водночас чинником, найбільш паланим ідеями. Молодь була, є і має бути завжди майбутністю кожного народу, його ростучою будучиною. Отже, зрозуміло, яке надзвичайне значення має для нації відповідне виховання молоді, об'єднання її в національно-свідому і активно-діючу громаду. Особливо важливим завданням є виховання молоді в умовах еміграції, коли тисячі й десятки тисяч внаків відірвані від рідного краю, рідного народу, власної культури і власної землі, легко можуть губити своє національне, а в важких умовах еміграційного життя, і своє людське "я", свою людську гідність. Перед кожним свідомим українським громадянином і перед більш активною частиною самої молоді стоїть завдання першочергової ваги - об'єднання молоді і надхнення її вищими ідеалами - любови до свого краю і народу, чеснотами духового життя, волею до чину.

Цій меті має служити і наш часопис. Які ж найближчі конкретні завдання стоять перед молоддю? Перше і дуже важливе завдання є вироблення в нашій молоді сталого і міцного світогляду. Мати світогляд, це значить знати, що є основою життя, в чому його сенс, які сили рухають життя людства і окремої людини, що є найвищими цінностями в житті людства, нації, громади, людини. Мати світогляд, це значить не пливати за течією, не бути тріском, яка носить по волі хвиль, не коливатися, як очерет від вітру, на всі боки, а бути твердим, стійким, певним з своєю власною лінією в житті, знати, що робити в найрізноманітніших ситуаціях і вміти це робити, вірити в свою правду і мати волю цю правду захищати всім своїм життям. Людина, яка має вироблений світогляд, ніколи не розгубиться, уміє оцінювати всі події, які відбуваються навколо неї. Тільки з сталим світоглядом людина здібна до творчої праці, до керівництва іншими, до чину. На жаль, у великій кількості молодих, а також і старших людей немає виробленого світогляду, немає твердого ґрунту під ногами. Пояснюється це у значній мірі несприятливими умовами духового життя, в яких знаходилась наша еміграція до останніх років. У інших світогляд виробився під тиском терористичних державних систем, духова суть їх викривлялася цілком чужими для української психіки, для українського світосприйняття ідеями, як, наприклад, ідеєю вищості певної нації, ідеями кінечности насильства, терору, жаху. Завданням молоді є вироблення світогляду, який би базувався не на випадкових модних течіях, а на вічних істинах, на вічній величчі людського духу. У виробленні світогляду молодого українця чоловіче місце мусить посідати вироблення спеціально національного світогляду. Український нарід протягом довгих років свого історичного існування був недержавною нацією, був нацією неовбленюю і гнаною. Навіть після свого державного відродження він знову

швидко загубив своє державність. В останній війні наш народ зазнав знову нечуванних нищень в боротьбі за своє національне існування. Протягом сотень років і навіть в недалекому минулому, а подекуди і зараз, визнавши своєї національної приналежності, боротьба за своє національне існування для українця закінчувалась найгострішими репресіями. Як наслідок - тисячі й десятки тисяч українців зрікались і ще й сьогодні зрікаються свого національного "я". На такому фоні виховання національної гідності, виховання твердого національного світогляду є завданням першорядним.

Другим важливим завданням, яке стоїть перед молоддю, є вироблення волі. Кожна людина обов'язково мусить чогось хотіти, до чогось прагнути, за щось боротися - без цього вона мертва людина. Але мало хотіти, мало мати ідеї, треба мати волю до здійснення цих ідей. Всі явища суспільного життя, ідея є витвором людської думки. Але для того, щоб ідея була жива, щоб вона творила, потрібна людська воля, яка б переводила думку в чин. Тільки волеві люди є дійсними будівниками життя, є неоцінним скарбом кожної нації. У першій ліпшій галузі життя ми можемо знайти тисячі прикладів, що стверджують це. Найвидатніші вчені, дослідники нових країн, полководці, державні діячі - були перш за все люди сильної ідеї і міцної волі. Вироблення волі має провадитись щодня, що хвилини, на кожному кроці життя, у дрібницях і у великих поступованнях. Треба привичаїтись боротись з своїми поганими звичками, подолувати лінивість, боротись з пасивним спогляданням, щодня треба ставити собі завдання і виконувати їх, перемагаючи всі труднощі, які стоять на шляху до здійснення поставленої мети. Коли людина без бажань, без прагнень, без ідеї - мертва людина, то людина без волі - напівмертва. А в наслідок певних умов виховання, ми зараз серед молоді бачимо багато людей позбавлених волі, або дуже мало волевих.

Тоталітарні устрої завжди прагнули виховати маловолевих індивідів, масу, яка була б аморфним будівним матеріалом, сліпим виконавцем. Як часто ми зустрічаємо серед нас людей, які намалюють собі прекрасні плани, але не виконують їх, мають чудові ідеї, але не втілюють їх в життя, мають певні світоглядні засади, але плывуть по волі течії. Їм бракує волі перевести думку в чин. А скільки ми знаємо людей, що не мають волі об'єштити свої найдрібніші негідні звички! Цю спадщину минулого ми мусимо навчитись нещадно поборювати. Плекання волевої молоді, молоді, не лицарів красивих слів, а лицарів діл - є нашим найістотнішим завданням.

Третім завданням, що стоїть перед молоддю, є освіта як фахова, так і загальна і в першу чергу щоденна самоосвіта. Якщо фаховій освіті нашої молоді загалом приділяють належну увагу майже всюди, де скупчена наша еміграція, і немає жодного табору, де не було б тої чи іншої професійної школи чи то професійних курсів, то загальній освіті і зокрема самоосвіті приділяють надзвичайно мало уваги. Загальний рівень культури української еміграційної молоді досить низький. Часто-густо молодь не знає звичайних чужоземних слів і виразів, майже не знайома з величними творами всесвітньої літератури та мистецтва, дуже рідко хто з молоді має уявлення про філософські, релігійні рухи, про останні досягнення в окремих галузях науки, більше того, велика кіль-

кість нашої української молоді не знає добре історії власного народу, його літератури, української культури, розвитку української національної думки. Ще гіршим є те, що в наслідок певного виховання питання розвитку людської культури, оволодіння висотами досягнень людського духу навіть не притягають нашу молоддь. Коли кожен в молоді прагне оволодіти тим чи іншим фахом, стати спеціалістом, оволодіти, так би мовити, матеріальними досягненнями цивілізації, то ми, на жаль, не бачимо такого самого активного прагнення у молоді до того, аби стати культурною і високо-освіченою людиною. В наслідок певна вузкість, навіть безідейність, частини нашої молоді, прагнення до задоволення лише тваринних потреб - добре поїсти, випити, потанцювати тощо. Між тим треба не забувати, що матеріальні добра ніколи не пірвуть людину до високого чину, ніколи не піднесуть її на вищі щаблі життя. Честь, слава, добре ім'я, гідність себе - все це дорожче не тільки хліба, чи самогону, але дорожче навіть самого життя. Що штовхало і штовхає великих геніїв олова чи пензля, музики чи науки до найвищих щаблів творчості - гроші і матеріальні вигоди, чи їх неспокійний, великий дух? Звичайно - дух. Бо той, хто працює виключно для вигоди, може бути в найкращому разі лише ремісником. А для того, щоб мати великий дух, потрібно що року, що дня підносити свою духову культуру, пити з всесвітнього джерела духової творчості, дивитись широко розкритими очима на світ. У короткій вступній статті ми не можемо докладно зупинитися на методах самоосвіти і не є це сьогодні наші завдання. Але на сторінках нашого часопису ми докладно зупинимось на цій важливій ділянці роботи серед молоді.

Дуже складним завданням, яке стоїть перед кожною молодою людиною є вироблення свого характеру. Людей ідеального характеру немає, та й розуміння ідеального характеру є справою дискусійною. Але взявши в основу ідеального характеру такі засади, на яких ми вже опинилися, а саме: наявність і сталість світогляду, волевільність, культурність, ми можемо все ж окреслити ті риси характеру, до яких мали б ми прагнути.

Честь, сміливість, відданість справі, захист чести свого народу, своїй громаді, родині, своїй власній честі, витриманість, почуття товариства - кошти, моральна поведінка у приватному житті, зокрема чесність в грошових справах, в коханні, принциповість поведінки, гідність себе, розуміння і точне виконання своїх обов'язків, дисциплінованість, повага до інших людей і толерантність у взаємовідносинах з іншими, додержання слова, культурне поводження у громаді, в родині, витривалість духовна і фізична, скромність - ось низка тих духових чеснот, які, мабуть, не викличуть дискусії щодо того, що саме вони є рисами ідеального характеру.

Коли до цього додати, що молода людина не має замикатися в собі; мусить бути громадською, енергійною, вміти працювати, але вміти і бавитись, мусить прагнути бути веселим товаришем, відданим приятелем, чесним в коханні, а в родинному житті гарним чоловіком, дружиною, добрим батьком, матір'ю - ми могли б сказати: "Добре було б бути саме такими." Більшість цих чеснот цілком можлива до здійснення. Ми знаємо приклади і в старій і в новій історії людства, зокрема нашої нації,

великих чеснот. Хіба не є нашим світлим генієм Великий Кобзар України Тарас Шевченко з його безмежною любов'ю до України, хіба не світять нам ясним полум'ям зітхрії минувшини постаті Богдана Хмельницького, Сагайдачного, Павла Полуботка, хіба не схиляємо ми свою голову перед Байдою, який загинув, але не зрадив своєї віри?

Чи не охоплює нас подив перед світлою постаттю Лесі Українки, яка все своє життя горіла ідеєю і є для нас прапором перемоги великого духу над хворим тілом? Чи не є для нас чудовим зразком Басарабова, яка воліла прийняти тортури, ніж зрадити своїх товаришів? Чи забудемо ми коли безіменних героїв Крут та Базару, які вмирали, але не відступали.

Ми знаємо тисячі і десятки тисяч молодих, повних сил і життя людей, які з посмішкою зустрічали смерть в катівнях НКВД, польських тюрмах, німецькому Гестапо, концентраційних таборах та в'язницях, але не згинались, не схиляли свого прапора, не зраджували своїх друзів.

На всьому великому жертвенному шляху українського народу ми бачимо приклади великих характерів, приклади героїчних вчинків, приклади великої любові до волі і великої ненависті до гноблення, приклади перемоги духа над тілом.

Український національний прапор ясний і світлий: голубий, як українське небо і золотий, як українське поле, вже сотні років переходить з рук в руки від одного великого сина чи доньки України до другого, від одного покоління ентузіастів української національної ідеї до другого, тримається на збройних силах, не силах матеріальних, а великим духом, вічним духом нації.

Нашим завданням, завданням української молоді в еміграції є бути готовим прийняти цей прапор, з честю тримати його і передати незаплямованим, таким же світлим і ясним, наступним поколінням.

А для цього ми мусимо добре готуватись, аби бути гідними носіями української національної ідеї, гідними носіями вічних всевітніх, але завжди нових людських ідеалів добра, правди, волі.

Ми знаємо, а багато і не знаємо, прикладів відданої любові, самопожертви за друзів, гідної поведінки, сміливості і відваги. Коли ми добре придивимось, то і в нашому щоденному оточенні ми бачимо світлі приклади дружби, принциповості, сміливості, відданості справі, обов'язковості, слухняності і палкості.

Д.Терн.

" - 0 - "

Людям не бракує сили, але бракує волі.

Віктор Гюго.

- " -

Нужда є джерелом сміливості духа, гостроти розуму й енергії чину.

Дріден.

- " -

Поборені труднощі не тільки вчать нас перемагати, але й гартують до майбутньої боротьби.

Шарпе.

- " -

Кожен сам собі визначає ціну; ми стаємо великими чи малими в залежності від нашої волі.

С.Смілес.

- " -

М И .

-.--.-.-

Хай кожен з нас палкий фанатик,
Але ми знаємо і те, -
Що Доля нам не скаже: "Нате
Те, що від мене ви ждете."

Творім самі овою еліту,
Врізаймося у світ грудьми!
Самі розбурханому світу
Докажуймо, що ми в М И.

Самі ідім крізь бурі й війни
До свого Бога й алтаря,
Хай Україна Самостійна
Нам буде, як свята зоря!

М.С.

"§" .о. "§"

ДОРОГУ ДУЖИМ !..

-.--.-.-.-

Грохоче день - озався дужих похід,
Знаменами замаєвши в імлі,
Бо їм обійми розкрива епоха,
Слабих забувши скарги і жалі.

Їм сонце падає на горді лица,
Німіє далеч від вогню в очах,
Їх зброя - все: і м'язи й кута криця,
Святих змагань жорстокість - їхній шлях.

Вони, грудьми рвучи сплетіння хадів,
Ідуть, як лицарі, і козну мить
Готов з них кожен кинутись у пилу,
Щоб власним тілом звіра задушить.

Для них, що у пустель глухим полоні
Шукають шастя голубих оаз,
Немає слова "відступ" в лексиконі -
Тверда їх мова і твердий наказ.

Дорогу ж їм! Вітайте їхній похід
На всіх шляхах і закрутах стежок,
Бо їм обійми розкрива епоха,
Идучи лиш тільки з ними - крок у крок.

Петро Карпенко-Криниця.

:!:-.-:!!:

Хто очікує, що хтось призначить йому якусь працю на
світі, - умре, поки щось зробить.

Ловель.

- о -

Першов умовою в житті є зосередження енергії, а най-
гіршим лихом - розпорощення своїх сил.

Емерсон.

СИМОН ПЕТЛЮРА І ЙОГО РОЛЯ В БОРОТЬБІ ЗА

УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ.

|Тези по доповіді, прочитаній на Самоосвітньому Гуртку
Молоді |."/

1. В історії майже кожного народу є імена, що вони не тільки гідні того, щоб бути вписаними в Пантеон того народу, але, більше того, вони стають символами - стягами цілої доби в народньому житті. Такими були, скажімо, по статі атенця Перікла, македонця Олександра, римлянина Юлія Цезаря, чеха Яна Гуса, німця Лютера, а в новітні часи - корсиканця Бонапарта, турка Кемалю, китайця Сун-ят-сена тощо. В нашій історії таким був Великий Гетьман Богдан Хмельницький. У житті й боротьбі українського народу в ХХ ст. аналогічне місце посідає провідник вивольної боротьби на Україні - Симон Петлюра.

Роль його визначається не кількістю багнетів, якими він у той або той період цієї боротьби порядкував, не обсягом підвладної йому території, але силою його духового впливу, який чинило на широкі маси українського народу саме ім'я Петлюри, в якому ті маси бачили втілення самої ідеї волі, незалежності, суспільної справедливості, бачили часто не свідомо, інтуїтивно. З цього погляду для нашої історії значіння Петлюри є чи не більшим, аніж значення американця Вашингтона й італійця Гарібальді для їх країв і народів.

2. Петлюра - кров від крові й плоть від плоті народу українського, йогоглибинних сил. Його особистий і громадсько-політичний життєвий шлях відбиває прагнення і змагання того ширшого кола українського громадянства, зв'язаного органічно з народньою гушавиною, яке, усвідомивши себе національно й політично, шукало шляхів до волі і кращого майбутнього свого народу.

На початку століття Петлюра стає до лав українського національного авангарду на Великій Україні - до Револьційної Української Партії [РУП], що стала першою українським національним активним силою на схід від Збруча.

На прапорах РУП були написані гасла державної самостійності України й установалення для українського народу вільного і справедливого суспільно-політичного порядку. Складність суспільно-політичної й ідейної обстановки на тодішній Україні призводить до тактично-організаційного розламу РУП, від якої відривається непримиренна самостійницька група [Українська Народня Партія], а також помірковані національно й соціально політики [Радикально-Демократична Партія] і, зрештов, група людей, які, дезорієнтувавшись у тогочасній складній національній і політичній обстановці, посуті, відходять від українського національного руху [Українська Соціал-Демократична Спілка].

Позостала РУП [у складі якої був і Петлюра] приймає назву Української Соціал-Демократичної Робітничої Партії. Остання, принципово обстоюючи права українського народу на

*/ Тези ці рекомендуємо використати, як матеріал до відзначення дня смерті С.Петлюри. Ред.

державну самостійність, практично своєю метою ставить у національній частині своєї програми боротьбу за автономію України, вважаючи це за певний, більш або менш довготривалий етап у житті й розвитку Наддніпрянської України.

Вся діяльність Петлюри в період між двома революціями [1905 - 1917] була спрямована на те, щоб працювати над виробленням української політичної громадсько-дозрілої думки. Не будучи партійним теоретиком, ні лідером, ні просто професійним політиком, Петлюра віддав свої неабиякі журналістичні й організаційні здібності справі піднесення ступеня української громадсько-політичної свідомості, активно працюючи в керівництві українського журналу "Украинская Жизнь" [російською мовою] в Москві. Належачи до партії, Петлюра разом з тим завжди був чужий і далекий всякому вузькому партійництву й політиканству, виступаючи звичайно в політичному житті й на громадській ниві, як речник і оборонець широких, загально-національних проблем і завдань. Скоомний, зовнішньо непоказний, він на перший погляд не справляв враження видатної з будь-якого боку постаті. До того ж він не цурався в своїй діяльності жодної, сказати б, "чорної" роботи [в журналістиці, наприклад, він насамперед почав виявляти себе в окремій ролі критика й рецензента]. Але, цікаво відзначити, що навіть у тодішню, непомітну зовні пору своєї діяльності, Петлюра справляв на людей, які його ближче пізнавали, незвичайне, сильне враження.

Характерно, що така, порівняючи далека від політики, людина, як акад. Корш, буквально пророче визначила Петлюру, пишучи: "Українці самі не знають, кого вони мають серед себе. Вони гадають: Петлюра видатний редактор, патріот, громадський діяч тощо. Це все правда, але не вся правда. Петлюра безконечно вищий за те, що про нього думають. Він з породи вождів, людина з того тіста, що колись, у старовину закладали династії, а в наш демократичний час стають національними героями. Тиме він при неоприятливих умовах, не може виявити себе. Та хто знає, чи не зміниться все навкруги? А коли зміниться, буде він вождем українського народу". Максим Ковалевський з приводу виступу Петлюри на Шевченковому святі в Петербурзі 1911 року сказав: "Из этого молодого человека будет толк."

Велетенська світова воєнно-політична криза 1914 року поставила організоване українство в обох боків Збруча у надзвичайно тяжкі умови. Тоді, як галицько-українська громадськість і частина емігрантів [Совєт Визволення України] став рішуче по боці центральних держав, сподівачись на розгром Росії й створення в тих умовах Української Держави, більшість українського наддніпрянського громадянства не поділяє тих сподіванок і вважає за доцільне кинути організовані українські сили на допомогуву акцію, так потрібну широким масам українського народу, земля якого ставала тереном жорстокої воєнної руйни. Ці міркування збуджують Петлюру виголосити на шпальтах "Украинской Жизни" декларацію ім'ям українських організованих класів, яка закликала, в тактичних цілях, до лояльності українського громадянства щодо Росії.

3. Революція 1917 року відкрила перед українським народом можливість до підпертій акції, спрямованої на цілковите національне й соціальне визволення. Уже весна 1917 року став часом, коли організаційні здібності Петлюри вияв-

ляються перед широкими колами українства. У русі українських визвольних мас Петлюра стає одним з центральних фігур. Не будучи зовсім військовим, Петлюра стає, проте, головою Українського Вояцького Центру [Український Генеральний Військовий Комітет] і першим військовим міністром України [Генеральним Секретарем Військових Справ Української Центральної Ради]. Це явище зовсім не випадкове. Хоч як сичали й насміхалися на адресу "войовничого бухгалтера" вороги з чужинецького табору, а подекуди дехто й з "земляків", глибоко "цивільна" постать Петлюри органічно зрослась із виникненням і розвитком української мілітарної сили та з самою ідеєю збройної боротьби за волю й незалежність батьківщини. Під час, як в умовах жорстокої ідейної, політичної й воєнної кризи на початку 1918 р. треба було не словами, а ділом, активним чином стати в обороні молодій, тільки-но народженій українській державності, ніхто інший, як скромний "цивіль" у вояцькій унформі, Симон Петлюра, став на чолі "слобідських гайдамаків", щоб на підступах до української столиці та в самому Києві боронити українську самостійність і державність. Особиста скромність і брак честолюбства й амбіцій, характерні для Петлюри, змушують його до відходу від активної політичної діяльності на весні 1918 року.

Але це він не розуміє, як звільнення від обов'язків українського патріота і громадянина, що приводить його влітку 1918 р. до в'язниці. Повстання в листопаді того року, розпочате в обороні української державної самостійності, висуває Петлюру на чільне місце [член Директорії і Головний Отаман Війська УНР], на якому він і залишається до дня своєї загибелі.

Тернистий шлях боротьби за українську волю і державність, з його успіхами, випробовуванням, перемогами і поразками, нерозривними, кровними зв'язками пов'язаний з іменем Петлюри. Хоч подекуди не всі українські національні сили об'єднувались у таборі, що на чолі його стояв Петлюра, проте і в очах широкого загалу народнього і для ворогів української визвольної акції Петлюра відтоді став символом українських визвольних прагнень і змагань. Свідомий своєї безмірно тяжкої й високої відповідальності, він мужньо-стоїчно несе хрест її, не валомлюючись і в найтяжчі, найкритичніші хвилини.

Віддавши себе служінню нації цілком, він остаточно зрікається всякого партійництва, вийшовши [на час боротьби, як він каже] з складу УСДРП. Абсолютно безсторонній, відданий тільки справі створення Української Народньої Держави, Петлюра прагне залучити до праці всі живі національні сили, мимо їх партійної приналежності. В моменти найскрутніших політичних криз, Петлюра залишається в таборі визвольної боротьби зразком витривалості, моральної, духової й політичної.

Так було на весні 1919 р. у Вінниці і в Рівному. Так було в листопаді - грудні того ж року. У винятково тяжкі, здавалось би безнадійні для української визвольної справи моменти, коли середполітичних військових чинників українського табору брали гору поразницькі і капітулянтські настрої, рішучість і незламність Петлюри, його віра в конечність дальшої боротьби, стримувала катастрофу і нових сил надавала стомленим і зневіреним. Коли він говорив, - розповідають його друзі й співучасники, - тоді посмітка звичайної людини танула, зникала, відмінялась в постать волею духу і волі. Обличчя його преобразовалося, світилося, горіло, і всім

вогнем палкої любови до батьківщини, Його голос звучав твердо, рішуче, Його слова були такі повні віри в перемогу й об'ягнення поставленої мети, так вимагали цієї перемоги, що ця віра передавалася війську, підіймала Його дух, наче електризувала Його, і воно, забуваючи всі труднощі, небезпеку, перенесені влидні і втому, відважно кидалося в бій."

Величезною історичною заслугою Петлюри перед українським народом є те, що Його енергія і внутрішня духовна сила були джерелом духу опору українського визвольного руху, що вони спричинились, величезною мірою, до того, що нерівна боротьба нашого народу тривала аж до 21 року, а не була зламана десь в перших фазах.

4. Опинившись за межами рідної землі, Петлюра залишається на тих же позиціях, залишається й далі палким і неапатичним оборонцем ідеї збройної боротьби за українську волю, не зважаючи на ворожу акцію і зневір'я деякого в слабих духом колишніх своїх соратників і однедумців. Зовнішньо безсилий беззбройний вигнанець, він лишається страшним ворогові, бо був символом боротьби проти ворожого панування на українській землі. Це став причиною Його трагічної загибелі, спричиненої злочинно-підступною рукою ворожого наймита 25. травня 1926 року. Ще до своєї смерти в тому ж 1926 році в статті "Пам'яті полеглих за державність" Петлюра пише: "В дні свят Української Державности вставть переді мною постаті лицарів і мучеників великої ідеї... Вони створили спільним чином свого життя найкращу легенду нації - легенду оружної боротьби її за своє право жити вільною й державно незалежною."

... Шлях звільнення кожної нації густо кропиться кров'ю... ворожою і рідною. Кров закінчує глибокі процеси національних емоцій, усвідомлень, організаційної праці, ідеологічної творчості, всього того, що нація і свідомо і ірраціонально використовує для ствердження свого права на державне життя.

Кров, пролита для цієї великої мети, не засихає. Тепло її все теплим буде і в душі нації, все відіграватиме роль непоколючого, тривожного ферменту, що нагадує про нескінчене і кличе на продовження розпочатого..."

5. Наведене вище показує, в чому саме була сила й чари імени Симона Петлюри. Вони полягали не в геніяльності, не в надмірі талантів, не в якихось, сказати б, титанічних ризиках духової постаті Головного Отамана.

Він не був ані винятковим політиком, ані спокушеним і рафінованим дипломатом, ані видатним військовиком-стратегом. Українська революція висунула з своїх лав людей високого громадського, інтелектуального й політичного рівня.

Визвольна війна породила талановитих полководців. У ті або ті фази визвольних змагань ті або ті особи очолювали провід молодого держави. Але українська маса не стала ані "грушев'янською", ні "винниченківською", ні "скоропадськівською", ні "павленківською" тощо, вона залишилась на загал "петлюрівською", бо саме в скромній постаті Головного Отамана таїлась та невичерпна живуча сила, яка була запорукою невмиручості української визвольної ідеї і яка притягала до Петлюри серця і помисли,

"Петлирівська" традиція жертвенної боротьби була продовжена до наших днів майже всіма українськими національними групами; не залежно від розходжень ідейного або тактичного порядку, які між ними існують.

Петлира - втілення віри у незалежність і правду українського визвольного дужання, у доконечність і неодмінність активного визвольного чину.

Таким він був для сучасників, таким і залишиться для наступних поколінь.

О.О.

-о-! " !-о-

НАВІКІ ТВІЙ!
"- "- "- "- "- "- "- "- "- "- "-

Коли хитався п'яний бій
І очі нам вогнем сліпило,
І губи шерхли, вкриті пилом,
Молився я: - Навіки твій!

Коли сичав кривавий змії,
Жало встромляючи у горло,
Я не ридав, - дивився гордо
І знову клявсь: - Навіки твій!

Коли ми впали в люті злії
На обезсилені коліна,
І струменіла кров ордина,
Із ран лилось: - Навіки твій!

І Ти ловила голос мій
На чорних згарищах руїни.
О, сльозами Україно,
Сто тисяч раз я твій, я твій!

1945.

Петро Кішко.

-!.: -о!о-:!!-

Ударить грім - хитарться світи!
Надійдуть хмари - метушаться люди.
І крики і відчай: "Ой, що то буде?..
Куди нам дітись і куди іти?!.."

Куди іти? - питання це не нове...
Немає сонця? - Гляньте всі незрячі,
Он там, за хмарами, велике і гаряче,
Воно сіяє, світить і живе!...

М.Шербак.

ЛИЦАР, ЩО ВИЗВОЛИТЬ УКРАЇНУ.

= Легенда =

Є такі повір'я, що в часі збурення Запорізької Січі характерних отаман Дженджелій не захотів піддатись москалям і рівно ж не хотів іти під турка за Дунай. Він зібрав Зоо запорожців і пішов з ними світ за очі.

Коли запорожці прийшли до гори, прощались навіки з рідним краєм, їм вийшов якийсь дід назустріч і запитав:

- Чого прийшли сюди ви, діти?

- Січ нашу москалі спалили, зруйнували, волю задушили і козацьку Мати-Україну в кайдани закували. Тож нема де нам подітись. З москалями нам не жити й до бусурменів іти в приїми - серце не лезить. Нехай камінням краде станем! - Так відповів за козаків отаман Дженджелій.

Кремезна постать діда розігнулася, його вже згасли очі заіскрилися вогнем, зітхнув старий та й каже:

- Скидайте, діти, ваші шаблі та всі до одного.

І адіймали мовчки запорожці дамаські шаблі, що тисячі голів ворожих постинали, й на купу перед дідом їх зложили.

Поглянув дід навколо, очі вгору зніс - і полумінь велика спалахнула. Стопилися шаблі в огні, неначе б то не сталь була, а віск.

От розгорнув дід попіл, і вадріли всі великий меч, з обидвох боків гострий та блискучий, але тяжкий, тяжкий...

- Попробуйте-но, діти, хто з вас цей меч здолає підійняти! - озвався стика дід.

І пробували всі та силкувалися, але для кожного він був тяжкий.

- А ну, пімліть гінців за річку, за Дунай, чи не знайдеться коварляга, що зможе зрушити цього меча.

Гінці, як вітер, полетіли, і ось на конях бистрокрилих Братерство Січове прийшло зва Тихого Дунаю.

- Попробуйте-но, дітки, хто з вас цей меч здолає підійняти! - озвався стика дід.

І пробували всі та силкувалися, але для кожного був він тяжкий.

- То шліть гінців ще на Кубань, бо й туди пішла козацька запорожська сила.

Соколами полинули гінці, і на братній голос озвалося й присунуло Козацьке Товариство з-під Кубані.

- Ну, шож! Попробуйте й ви цього меча зрухнути, - озвався знову тихо дід.

І пробували всі та силкувались, але для кожного був він тяжкий.

- Ой, бачу, дітки, що нема такого межи вами, хто б подолав цей меч один підняти, - промовив смутно дід.

- Скажи, дідусю, нам, а хто ж його підніме і хто ним зможе воявати? - спитав отаман Дженджелій.

- То буде, сину, з поміж лицарів могутній лицар, ще незнаний. Цей меч в його руках пером легеньким стане. Ним воле він здобуде, і лише тоді всміхнеться радісно стара козацька Мати-Україна.

- А як же буде зватися він? - отаман знову запитав.
- Є д н і с т ь буде йому ім'я. Коли у боротьбі
з'єднається брат з братом, коли серця в одно зіллється, ко-
ли запродавці й зрадники переведуться, - сказав востаннє си-
вий дід і крізь землю провалився.

А навкруги все замуїло, загуло:

- Є д н і с т ь! Як грім в степу Дніпровім покотило-
ся, відбилося луною об Кавказ і за Карпатами овалось:

ЄДНІСТЬ!!!

С-к Проскуренко.

ТИРОЛЬСЬКА БРАНКА.

-"-"-"-"-"-"-"-"-"-"-

/Оповіданнячко/.

Золото, золото й золото пливло до рук молодого, суворого
барона. Від холодної Прибалтики й до гористого Тіролю з'ї-
вдив він всі стежки й дороги, поллючи на емігрантів гетьмана
Орлика. І за це вусатий Ягушинський, агент царя Петра, дару-
вав йому золоті дукачі, а в додачу срібні крбовані грошу.

Німець-барон ошадно складав ці щедрі дарунки. Та одного
дня не захотів він більше ані золота, ані срібла, а за-
хотів ту красуню-бранку, що викрав її з Орликового намету
для вусатого агента.

Тут і наскочила коса на камінь. Ягушинський не вступався
ні на крок. Він знав, що ця красуня є одна з численного
гетьманового почету і за наказом царя Петра не смів він за-
ставити ані її, ані когось іншого з емігрантів тут у Європі.

Отож, не погодившись на добрім слові агент і барон ско-
пилися за шаблі. Два блискучі леза схрестилися й брязну-
ли в повітрі. Іскри посипалися на всі сторони. Одна шабля за-
співала жалібненько, прорізала дугою повітря й встромилася
в мокрий берег зеленуватого Інну.

Агент програв. Він підняв зброю і пішов геть, злісно бли-
снули своїми вузенькими очима. Темніли гори в осінньо-
му передвечір'ї. З-понад гір рвався вітер. Барон сів на коня
і повільно рушив шляхом до свого дідичного замку. В його о-
біймах лежала відвоювана бранка.

- 0 -

З того часу господар захищеного в горах замку покинув
свої лови на чужоземців. Він продав дорогі дарунки, зіб-
рав усе золото й срібло і за ці кошти прибрвав красуню-поло-
нянку так пишню, як китайську парівну. А служницям наказав
берегти й шанувати її, як його власну дружину.

Та не захотіла красуня-чужинка жити вкупі з гірняком-ба-
роном і не згодилася стати його дружиною. Вона мовчки
відверталася, коли він підходив до неї, годинами дивилася
крізь вікно в далечінь, і, хто зна, чи не витали її думки я-
кимись манівцями, щоб одної ночі втекти з замку.

І задумався молодий барон, чим же прихилити цю гарну чужинку до себе. Водно не дорогими пишними сукнями, неблескучими заморськими кораллами, а хіба чимось їй знайомим, приемним, може спогадами про батьківщину, рідною піснею або що.

І через кілька днів непокірлива красуня прокинулася неначе зовсім в іншому світі, неначе десь дома. Бо всі стіни в світлиці були розписані й розмальовані і здавалося, що все це навкруги - степи, ліси, вітряки, а з кутка залівався голосистий соловей.

- О, як це красиво зроблено! - сказала бранка.

Можливо вона подумала, що цей суворий на перший погляд господар насправді дуже симпатичний; а можливо їй стало приємно, що він такий уважний до неї.

І коли до неї зайшов молодий барон вона вперше кинула на нього скося ледве-помітний зацікавлений погляд. Барон прийшов не сам. Він привів з собою бандуриста. Так таки справжнього козака-бандуриста, який мусів розвеселити бранку і який бив по струнах, вдаряв по приструнках, тупотів-дріботів і підморгував та приопівував, як справжній січовик. Таких музик бранка бачила колись в Полтаві. Хто зна, чи не був і це один із них?

Він зупинився проти неї, розоставив, як дуб міцні, взути в сап'янці ноги і заспівав дивну пісню, спалюючи дівчину поглядом:

- Як сонце заїде, - говорив він, - як темно стане, відкрий, дівчино, своє віконце. Я допоможу тобі втекти з неволі. Невільниця-бранка слухаючи пісню похилила голову. Що не зрозумів барон, те зрозуміла вона. Барон підійшов до неї і спитав, чи задоволена вона? А вона вже не кинула на нього навіть того зацікавленого погляду, що перед хвилиною, а мовчки відвернулася.

Баронові в грудях заклекотів гнів.

- О, прокляття! Тут нічого не вдіють ані пишні сукні, ані розмальовані стіни, ані блазні-музики. Тут треба шукати інших шляхів. І я знаю їх, ці шляхи. Не пізніше як завтра красуня стане мовою.

І він суворо її рішуче здвигнув бровами.

- 0 -

Опівночі слугниця зайшла в світлицю до чужинки і побачила її мертвою. Слугниця вийкнула і, зразу ж замовкнувши, в острахом покосилася на молодого барона, що з стиснутими вустами стояв біля дверей.

За вікном гукав дикий птах.

Слугниця боком вислизнула з кімнати.

Молодий барон кілька хвилин стояв непорушно й далі. Він був блідий, як стіна. Бо сам, тільки-но ввійшовши до кімнати, побачив, що його гарна полонянка лежить порівана й мертва. Він повільно потер задумане чоло і пригадав собі, що в бандуриста-блазня хоч і не було тих довгих шовкових вусів агента Ягушинського, так зате ще восталися ті ж його візенькі хитрі очі.

- " . " -

Евген Гаран.

У К Р А Ї Н А Н Е П О Б О Р Н А ."/

15. листопада 1918 р. Лисенко писав М. Драгоманову:
"...Перечитуючи сторін шкіль народніх на Україні і сторін взагалі того всього літературного руху, як йому одразу пайдувало і як далі старші браття скасували, вуйнували останнє добро дідівської слави - слово, як тут і свої ренегати-чиновники помагали, пригадаєш до того гірке, двуче спізнєння, що заборона українського розумового життя по всіх сферах дійства не вивергла з української інтелігенції навіть докору, ремства ма-лого: немов так тому треба було статися, бо в тім один уряд має піклуватися. Читаєш ті сумні сторінки, аж у ліжку підкидає злість, безсила лютість, розбуджує все те |у мене принаймні| якусь пекучу помсту, - з"ів би усю ту негідь, зневагу, неславу родини."/Архів М. Драгоманова т. I, ст. 157, Варшава 1937/.

У хвилини відчай великий композитор /а ще більший патріот/ український з сорому за поведінку провідної верстви нашої в XVIII - XIX ст. називав навіть усю націю українську "паскудною", "гнусною" в ті часи, коли на шії української інтелігенції моральна петля затягалася з року на рік сильніше й не давала змоги вільно дихати.

Але ще пізніше ці страшні слова не раз зривалися з уст чи пера не в одного українського патріота, гіркі слова докору українській суспільній верхівці доби руїни нашої державности та духу і в Великого Бунтаря за те, що українська старшина /чи ширше - еліта/ після страшного для України 1709 року нібито неремотиво прийняла удар долі і, повабившись на мову лукаву та "лакомства нещасні" начебто зреклась своєї нації.

В якій мірі обвинувачення ті мають під собою історичні підстави? На питання це сьогодні можна дати тільки негативну відповідь. У 70-80 р.р. XIX ст., коли історія України була науково розроблена мало, Лисенкові й його товаришам по Старій Громаді справді могло видаватися, що після Мазепи визвольні змагання України, керовані її старшиною, завмерли в душі нації. Але українська дійсність у роках 1917-21 розвіяла сумніви не одного скептика та ворогів українства і нині, могляв герой Б. Яновського, "повертається на кін історії придушена, але жива нація і вже грізно й тривожно вітає її сурми". Уявлення про цілковите замірання української національної ідеї у XVIII та початку XIX ст. не відповідають історичній дійсності: мертві воскресать тільки в євангельські часи та на страшному суді, а не в нашу прозаїчну епоху! І історична наука розвіяла невеселі легенди, од яких ще недавно впадали в зневіру ті, що хотіли перетворити міт у дійсність і на прапорі своєму написали: контра спем сперо! /без надії сподівавсь/.

Шевченко і старогромадяни знали з історії XVIII ст. після Мазепи по суті лише один яскравий прояв "самоствійницької" ідеології Непоборної України "Історія Русов". Тільки XIX ст., а надто останні 20 років, викрили факти в історії змагань України за свою незалежність від часів Мазепи до Кирилометодіївців.

"/ Фрагмент з твору тієї ж назви.

Нині після історичних розслідувань І. Борщака та д-ра Крупницького, не тільки фахівці-історики, але й широкий український загал, з захопленням прочитали спогадний непохитної віри в здійснення української ідеї "діяриш" /щоденник/ гетьмана Пилипа Орлика, як найзахватніший історичний роман, прочитали засновану на архівних французьких даних біографію сина великого мазепинця, генерал-поручника Людовика XIV і блискучого дипломата українського, Григора Орлика. Нині видається ординарнішою постать невідомого нам точно великого ерудита та патріота, автора "Історії Русов", що книга його надихала віров не одного українського читача середини минулого століття. Навколо імени автора "Історії Русов" ось уже кілька десятиріч років точиться гаряча дискусія і історики висунули багато "претендентів" на авторство цієї славетної пам'ятки. Уже сам цей факт промовляє за те, що поруч "благородних малоросійських дворян", які, діставши з рук "пресвітерів" імператорів та імператриць землі, хутірці і "душі" українських селян, була доволі сильна група української аристократії, настроєна по-мазепинському."

Самостійницькі /чи принаймні автономістичні/ змагання українського панства далися урядові в знаки, коли Катерина, начитавшись модних тоді французьких філософів та політичних мислителів, заходилась коло реформ у своїй державі та хотіла скликати комісію, яка /у згоді з наказом виборів депутатів/, уклала нове "уложение".

"Ети люди, - писав імператриці про українських дворян Румянцев, - инако не отзываются, что нигде нет ничего хорошего, ничего полезного и ничего прямо свободного, чтобы им годиться могло, и все, что у них есть, то лучше всего."

То з не "комплекс меншевартости" інородця, приголомшеного бистрим бігом російської трійки, а щось зовсім протилежне, характеризує пересічного українського дворянина другої половини XVIII ст. Не кажу вже за духово найповновартішу частину нашої аристократії, з якої виходили автори "Разговора Великоросии с Малоросией", "Історії Русов" та інших немалих серця Румянцева творів.

Імператриця вирішила зліквідувати на Україні усі рештки одмінностей супроти "корінних" російських областей та "примучити" запорожців.

Кола української аристократії, у яких і на мить не завжурала надія на визволення своєї України, вдаються до інших, не тільки літературних, способів боротьби.

Це видно із меморіалів французьких агентів на Україні, які діяли там в 90 роках XVIII ст. за дорученнями від уряду революційної Франції. Один з таких таємних агентів надсилав 24.XII 1795 року листа до міністра закордонних справ своєї країни, в якому запевняє, що в "поборюванні московської сили треба, головним чином, рахувати на козацьку силу на Україні. Цей народ, колись вільний, не забув ще, чим він був. Не зважаючи на деспотизм Росії, що все душить, козацька надія зберегла почуття свободи. По-суті це буде смертельним ударом для Росії, коли вдасться підбурити Україну, яка тоді відіграє велику, якщо не головну, роль у справі визволення всіх слов'янських націй, що перебувають під московським ярмом."

У вересні 1796 р. член Директорії Революції надсилав на Україну ще одного таємного агента Муассонра. Агента цей побував на Правобережній Україні, одвідав Київ та Полтаву і в

травні наступного року повернувся до Франції і подав Ревбелеві великого рапорта, в якому між іншим пише:

"Раз висадившись на південному березі України французька армія знайде сім ||| мільйонів мешканців, які з запалом допоможуть французам роздушити росіян. Російський уряд не може розраховувати на своє військо на Україні, бо воно в переважній більшості складається з українських козаків. А відірвавши Україну від Росії, Франція завдасть останнього рішучого удару, від якого ця хижака держава ніколи не зможе опам'ятатися, бо єдине хворе місце російської імперії - це Україна... Скрізь в опих степах я помітив ненависть населення до російського ярма. Всі жалкують, що входять до складу держави рабів. Вони голосно кличуть французів і свободу".

Так інформувть свій уряд таємні агенти. Ще раніше колишній офіційний представник Франції в Росії Жене радив Конвентові підготувати повстання в Росії, а в першу чергу на Україні, бо ця країна повна славетних традицій з войовничою нацією, сильно роздратованою московським ярмом".

У твердженнях офіційних і неофіційних французьких представників на Україні є, можливо, деякі перебільшення. Можливо, тут мала значення і відома праця Вольтера "Історія Карла XII", де сказано було ясно, що "Україна завжди прагнула свободи". Але, як би там не було, безперечним є, що навіть чужоземець не міг не помітити виразних антиросійських настроїв серед української людности "країни Мазепи".

Ще перед першою світовою війною серед секретних паперів Пруського державного архіву знайдено документи, з яких видно, що р. 1791, коли між Прусією й Росією псувались взаємини, до Пруського міністра Герберга приїздив українець Капніст і прохав від імени земляків своїх, доведених до відчаю тиранією російського уряду "і князя Потьомкіна", - допомогти Україні в боротьбі проти Росії. Досить було заглянути українському історикові до державних архівів французьких, щоб натрапити на сенсаційні документи з історії українських визвольних змагань першої половини XVIII ст.

Силу матеріялу, який свідчить, що Західна Європа виявляла неабиякий інтерес до подій на Україні не тільки часів Хмельницького, але й пізніших, знайдено по тодішніх англійських, французьких, німецьких газетах, журналах, мемуарах та історичних працях. А скільки цих матеріялів лежить не рушених рукою дослідника-українця чи зникають нині по архівах Варшави й інших європейських міст?

Розгортаємо товсті томи старого російського "Історического Вестника" за рік 1891. У травневій і червневій книжках натрапляємо на спогади С.В.Скалон-Капніст, племінниці українського емісара, який рівно сто років перед тим їздив у велим ризиковану подорож до Прусії. Пишучи про дядька, авторка зауважує:

"Загалом він брав участь у всьому, що стосувалось України і ніби страждав разом з нею. Беручи близько до свого серця нужди свого краю, він завжди сумував і був у недоброму дусі. Святотамним бажанням його було відновити колишній добробут та багатство України, оспівати народ, що пам'ятав ще волю, а в той час терпів од утисків та неправди земської поліції."

Брат Василя Капніста, вольтереродь, атеїст, що спертво виявляв захоплення Наполеоном, коли той ішов походом на Москву, вимагав від священника в своєму селі говорити казання в церкві тільки українською мовою.

Таку міць духа і твердість українських переконань вижовала в своїх синах, очевидно, мати їхня, що, як згадує онука, не злюбила дружини свого сина Василя - росіянку. Називала її не інакше, як "московка" і то не зважаючи на "янгольську душу, лагідність вдачі та надзвичайну вроду невістки."

Лівінгстон, шукаючи джерел ріки Нілу, мусів перебороти неабиякі труднощі, щоб розібратися в запутаній мережі африканських рік, водоспадів та порогів по жадах пралісів. Негри, що жили над Нілом, не могли збагнути, чому цей дивак-чужоzemець так пильно допитується їх про те як саме і звідки тече ріка, водов якою зивились вони з діда-прадіда.

- Ти питаєшся про джерела ріки? - казали вони дослідникові, - нащо? Ми п'ємо собі з неї воду скільки хочемо, а решта води хай собі тече далі.

Такий же "реалізм" виявляємо часто й ми, коли мова доходить до речі нашого духового національного розвитку. Не тільки український "загал" але й українські історики задовольняються часто видимим, сказати б, наземною частиною течії Ріки українства і втрачають цікавість до неї, скоро тільки течія та зникає десь у землі. Ми часто тільки зневажливо погодімо плечима, коли хтось із дослідників пробує застосувати до вивчення нашого духовно-національного розвитку методу того славного природника, який твердо заявляв: "Дайте мені кістку якоїсь невідомої мені і зниклої давно на землі тварини і я реконструю цілий її організм."

Дмитро Ростовський нагадує своїм читачам відому всім істину, що дерево походить від одного зерна, "в нем біть кореня і древу і вітвієм і листвям і плодом, не яко уже там суть, но яко імуть оттуди бити, егдато зерно насаджено бивше прозябнет і возросте."

"Мудрий, - коментує ці слова славетного українця сучасний публіцист, - це той, хто вмів з того зерна, кожного духового з'явища, як воно щойно квітчить своїм духовим зерном уадріти вже вирости з нього дерева й цвіт."

Тож, у поведінці неосвіченої матері Капніста, слід добачати дух Сірка та Наливайка, а в переданій ній своїм синам твердості духа, яку не могли зломити несприятливі дефетистські, "пораженські" настрої, що були аж надто сильні в добі найбільшої духової руїни наприкінці XVIII ст., та в першій третині XIX ст. треба вбачати зерно, якого вирости герої Крут і Базару.

П. Пеко.

!! - [] - !!

МУЖНІСТЬ.

.....

Йому давали золота принаду
Вогнем пекли висохі руки й спину,
Та ладен був каратись він до згину,
Аніж стягти на себе чорну зраду.

Сто двадцять діб в ворожому полоні
В пекельних муках тіло його рвали.
І він сконав в холодному підвалі,
Три раз в вакляклій стиснувши долоні.

Х Р И С Т О С В О С К Р Е С !

Світлий празник Христового Воскресіння, празник оновлення людської природи, свято примирення грішного Адамового племені з Вічною Правдою радісно святкує увесь християнський світ. Але разом з тим наш український народ святкує ще й своє стародавнє свято - свято відродженого сонця, відродженої природи, свято Великого Дня, коли сонце вже почало оживляти природу; коли рослини проростають, птахи несуться і ввірі паруються. Через ціле тисячеліття християнського життя наш народ зберіг звичаї своїх далеких пращурів дохристиянських часів. Сама назва свята "Велик-День" вказує на те, що народ святкує той день, що став великим, бо подія Христового Воскресіння святкується урочистою відправою вночі.

А наше великоднє червоне яєчко не що інше, як прадавній символ вогненного сонця та початку всякого життя. Вживаємо ще й досі вепровину на свято Великого Дня, бо наші предки вважали веприцю за символ плодovitости. Не дивлячись на це, наші великодні звичаї носять найбільш християнський характер. До великодних свят побожний українець починає приготувати себе вже із першого дня великого посту. В жилавий понеділок їдять гіркі рослини: хрін, редьку, часник, пампушки з цибулею та "шулики" в маковим молоком, при цьому горілкою прополоскуються уста від вчорашньої скоромини.

У перших великопосних поклонах сам священик першим у церкві просить в своїх прихожан прощення гріхів, та само просять прощення один в одного і прихожани, а відповідь на те все однаково традиційна: "Хай Господь простить". Протягом цілого посту не вживають скоромини. Побожні селяни постять увесь великий піст.

У Лазареву суботу священик роздає свячену вербу. По виході із церкви вірні б'ють легенько один одного галузками, примовляючи:

"Не я б"ю, верба б"є,
За тиждень Великдень!
Не вмирай, не вмирай,
Великодня дожидай!"

Дівчина на виданні садить принесену галузку на городі та плільно поливає її. Як верба прийметься, то цього року до дівчини завітають старости. У Лазареву неділю навіть ченцям дозволяється їсти рибу та випити по красовулі /1,5 літра/ вина.

Найголовніші дні Страстної Седмиці це Чистий Четвер та Чиста П'ятниця. В Чистий Четвер відбувається читання 12 евангелій про страсті Христові. Люди стоять із запаленими свічками, налим прегарним звичаєм, що символізує собою жертву Богові і горіння сердець любов'ю до Бога. Побожний українець страстну свічку, запалену в церкві, приносить додому і на покуті перед святими образами на свіжевибіленій стелі накурє страстний хрест.

Сама Великоднє відправа незвичайно урочиста. Відправляють її вночі, щоб "Христос Воскрес!" заспівати точно опівночі. Хто вмер в часі трьох днів, коли фірлунало "Христос Воскрес!", того душа іде просто до раю, яким би великим грішним.

ком він у житті не був. На знак примирення з Богом і царські ворота в церкві лишаються відкритими цілий тиждень. По великій літургії відбувається навколо церкви свячення на-чків і нап'яток. Розговляються звичайно яйцем - джерелом життя і щастя, що йде від вічного джерела юного Дажь Бога.

Ще й досі подекуди лишився звичай на Великдень виводити веснянки та гагілки. На вигоні, на полонині або й коло церкви збираються хлопці і дівчата, беруться за руки, ставть в коло і співають, ружаючи як святе коло - сонце.

"Та виплинь селезню, та виплинь за водою,
Та лелі лелесенький, та виплинь за водою..."

В цій співанці славлять сонце, весна і згадується стародавній слов'янський бог Лель, що був поганським богом любови. Сучасна мати-українка виопівуючи над коліскою своєї дитини: "лелі-лелі" і в темці не має, що вона кличе того ж бога любови, котрого кликали собі її праматері колись у свято весни Великого Дня, вибравши собі свого молодого - майбутнього чоловіка. Отже, більшість наших великодних звичаїв носить на собі ознаки сивої давнини. Вони такі своєрідні й прекрасні, що ми можемо справді похвалитися тією багатотою і прекрасною спадщиною. Тим більший сором для нас, коли ми її свідомо, чи не свідомо забуваємо і спрощуємо. Ми мусимо зберегти наші гарні звичаї та передати їх дальшим поколінням, бо ознакою шляхетности якогось роду є його давність та гарні традиції, а ми маємо спадщину безперечно багатшу й кращу, ніж усі наші сусіди.

· I. Г.

х х х х х х х х
х х

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ СВОЮ РІДНУ ЛІТЕРАТУРУ?

.....

1. Визначіть, в яких творів "Кобзаря" взяті уривки:

а/ Не дайте матері, не дайте;
В руках у ката пропадуть!..

б/ В своїй хаті - своя правда,
І сила, і воля!..

в/ Борітеся - поборете!..

2. Хто і з приводу чого так писав:

"Зачинилось в Україні
Покутне віконце!..
Заховалось під землею
Українське сонце."

3. Про кого так писав поет В. Лисянський:

"Обидва-генії, стихійно-самобутні,
Обидва - нації правдивії сини,
Обидва - силою своїх ідей могутні,
Учителі, вожді і вішуні."

4. Розповідають, що один з наших письменників, у відповідь на питання когось із друзів "як він живе", намалював на себе карикатуру /марширує з рушницею/ і написав під нею:

"Отак, як бачите!"

Хто то був?

5. Хто з українських письменників писав про "квітки в слювах і слюзи з квітками"?

6. Назви двох майже суміжних нот, взяті разом, створюють наголосок ліричного твору Шевченка, в якому він, до речі, говорить, що в житті своєму чесно йшов і немає зерна неправди за собою...

Що то за вірш і які то ноти?

7. За допомогою 10 літер цілком точно й повністю напишіть ім'я і прізвище письменниці Олени Пчілки.

8. Один з наших революційних поетів писав про себе:

"... і я помандрує, як Скворода"...

"Бути луною, будити луну, -
Доли свої я не клену."

Навіть прізвище цього письменника.

9. "Гуртом і батька легше бити". Хто це в такій жартівливій формі висловив глибоку думку?

10. Під якою назвою найбільше знають читачі "Пропалу силу"?

----- ххх -----

Просимо шановних читачів надсилати на ім'я редакції свої відповіді. В наступному числі журналу будуть поміщені вірні відповіді та слідуючі питання.

--- х ---

----- ххх -----

--- х ---

З ГУМОРУ.

=== СПРАВЖНІ ДРУЗІ. - Як мило: ви такі лагідні, ніжні в Наталочков, як рідні сестри. Давно ви познайомились?
- Ні, всього два місяці, як у неї закохався мій наречений.

- " -

=== В ХУДОЖНІЙ МАЙСТЕРНІ.

- Пане Х, чому ви малюєте янголів в чорних крилах?
- Тому, що моя дружина блондинка...

- " -

XX

"Через Терни" видає клуб української молоді в Ганновері,
Мьокерштр.26. Редагує колегія.

XX

хх хх хх хх хх хх хх хх хх хх хх хх хх